Çocukların İdeal Kenti

Ideal City of Children

ENGLISH SUMMARY ON PAGE 53

"Çocuk dostu kent" kavramının çerçevesini çizerek çocuğun kentsel tasarıma katılım hakkı üzerinde duran ve çocukların "ideal kent" anlayışlarını, mevcut kent yapısına dair şikayetlerini, ideal bir kentten beklentilerini ortaya koymayı amaçlayan bir atölye ve anket çalışması.

SEBLA ARIN ENSARİOĞLU *

» Doğrudan kendi yaşantılarını etkilemesine rağmen çocuklar yapılı çevrenin şekillenmesinde genellikle söz sahibi değillerdir. Çocuklar adına yetişkinlerin karar vermesi, birçok alanda olduğu gibi yapılı çevrenin oluşturulmasında da hakim bir tutumdur. TÜİK verilerine göre 2019 yılı itibarıyla toplam nüfusun %23,1'i, 0-14 yaş aralığındaki çocuklardan oluşmaktadır. Toplam nüfusun %92,3'ü ise kentlerde yaşamaktadır (URL-1). Bu verilere göre çocuklar nüfusunun yaklaşık dörtte birini oluşturdukları kentlerin tasarımında etkili olamamaktadırlar. Bu kadar büyük bir kitlenin kentsel tasarıma dair kararlar alınırken göz ardı edilmesi, kullanıcının kentsel mekanla aidiyet ilişkisi kurabilmesi yolunda büyük bir engeldir.

Çocukların kendi kullanımları doğrultusunda idealize ettikleri bir kent yapısı, sadece çocukların değil yetişkinlerin de içinde var olmaktan mutluluk duyacağı, tüm kullanıcıların aidiyet bağı kurabilecekleri bir kenti işaret etmektedir. UNICEF'in (2004) yayınlamış olduğu "Çocuk Dostu Kentler İçin Eylem Çerçevesi", çocuk dostu bir kentin sahip olması gereken nitelikleri ortaya koymaktadır. Buna göre bir kentin çocuk dostu olup olmadığını gösteren en önemli unsur, çocuğun kente ve kentin tasarımına dair alınan kararlara katılım gösterip gösteremediğidir. Birçok platformda göz ardı edilse de, çocuğun katılım hakkı 1989 yılında yayınlanan "Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi" ile de güvence altına alınmıştır. Çocukların üretim süreçlerinden izole edilmeleri yoluyla kendi yaşam çevrelerinin üretiminde söz sahibi olmalarının engellenmesi sosyal eşitlik adına da sorun teşkil etmektedir. Çocuğun, yalnızca "daha parlak bir gelecek" kurabilmek için şimdiden yetiştirilmesi gerektiğini ileri sürerek çocuk katılımını geleceğe ilişkin bir hazırlık sürecine indirgemek çocuğunun bugüne ait yapıya ilişkin katkısını göz ardı etmek anlamına gelmektedir (Sutton ve Kemp, 2002).

Çocuk Dostu Kent Kavramı

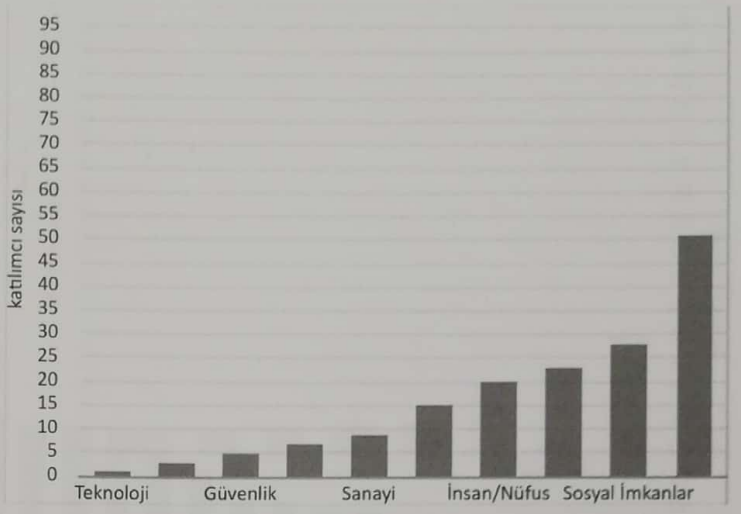
Çocuk Dostu Kentler İçin Eylem Çerçevesi'ne göre çocuk dostu bir kentte çocuk, kent hakkındaki fikirlerini beyan edip alınan kararları etkileyebilme haklarına sahip olmalı; sağlık, eğitim ve barınma ile ilgili ihtiyaçlarını karşılayabilmeli; sokaklarında güvenle dolaşıp oynayabilmeli; temiz bir çevreye sahip olmalı; bitki ve hayvanlarla bir arada yaşayabilmeli; sosyal ve kültürel etkinliklere katılabilmelidir (UNICEF, 2004). Çocuk dostu bir kent, bütüncül tasarım anlayışıyla çocuğun kullanımına uygun mekansal olanaklar sunabilmeli, çocuğu yalnızca "çocuk mekanları"nda var olmaya zorlamamalıdır. Barre (1984), çocuk nüfusunun kent içinde heterojen biçimde dağılmış olduğunu, sadece

CamScanner ile tarandı

okul, oyun parkı gibi mekanların içinde hapsolmadığını vurgular. Dolayısıyla, gerek kentin her noktasına nüfuz eden kullanıcı kimlikleri ile gerekse Çakırer-Özservet'in (2016) belirttiği gibi içinde yaşadıkları kenti ve birçok mekanı yetişkinlere oranla daha uzun süre kullanma potansiyeline sahip birer kentli olarak çocuklar, kentsel mekanın üretim sürecine katılabilme hakkına sahip olmalıdır. Bu katılımın ilk ve öncelikli kanalı yerel yönetimler üzerinden kurgulanabilir. Çocuk dostu bir kent için çocukların kentsel politikaların üretim sürecine dahil edilmesi gerekmektedir (Potuk Pekküçükşen, Oktay, 2017). Katılım unsuru çocuk dostu bir kent kimliğinin öncelikli etmenlerinden biridir.

UNICEF (2004) tarafından belirlenmiş olan "çocuk dostu kent" kriterleri, temelinde çocukların içinde yaşamak istedikleri ideal kent olgusunu tanımlamaktadır. Bu alanda yapılmış çalışmalar çocukların kentsel mekana ilişkin beklentilerinin söz konusu kriterlerle ne denli uyuştuğunu ortaya koymaktadır. Haikkola ve Horelli (2004), Helsinki'de 13-18 yaş grubu çocuklarla yürüttükleri araştırmada çocuk dostu bir kentin sahip olması gereken nitelikleri sorgulamışlardır. Buna göre söz konusu nitelikler barınma, sağlık, eğitim ve ulaşım gibi temel hizmetlere kolaylıkla erişebilme, katılım hakkı tanıma, güvenli olma, sosyal bağ kurabilecek ortamları sağlama, estetik niteliklere sahip olma, kaynakların eşit dağılımını sağlama, aidiyet hissi oluşturma ve doğa dostu olma gibi başlıklar üzerinde yoğunlaşmıştır. Gökmen ve Taşçı (2016) ise İzmir ölçeğinde 9-10 yaş grubundaki çocuklarla yürüttükleri çalışmada çocuk gözüyle, çocuk dostu bir kentin şu şekilde algılandığını tespit etmişlerdir: Alçak katlı yerleşimlerin bulunduğu, trafik tehlikelerinden uzak, oyun alanlarına, eğitim ve spor tesislerine kolay erişme imkanı sunan, her tür tehlikeden arındırılmış, güvenli, bisiklet yolları sayesinde çocukların kentsel ölçekte hareket özgürlüğüne sahip olduğu, kendilerini ifade edebilecek, taleplerini dile getirebilecek ortamları bulabildikleri bir şehir.

Yapılan araştırmalar çocukların kendileri için uygun kentsel mekanların tasarımını sağlayabilmek adına yerel yönetim mekanizmalarına dahil olmanın yani kentsel tasarım süreçlerine katılımın gerekliliğinin bilincinde olduğunu

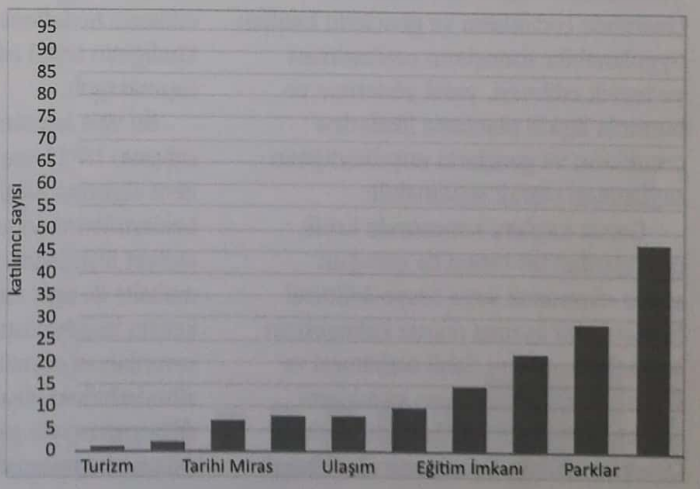
Tablo 1. "Kent kavramının çağrıştırdıkları". Table 1. "The connotations of the concept of city".

göstermektedir. Yerel yönetimlerin çocuk dostu kentleri oluşturma yolunda kilit mekanizmalar olduğu farkındalığıyla, Çocuk Dostu Şehir Girişimi'nin öncülüğünde toplam 167 ülkeden 120.000 çocuğun katılımıyla 9 ay boyunca yürütülen bir çalışmanın sonucunda ortaya çıkan ve 18 Ekim 2019 tarihinde ilan edilen "Çocuk Dostu Kentler Manifestosu"nda çocuklar şöyle seslenmektedir: "Eğer biz belediye başkanı olsaydık, yetişkinler çocuk katılımını destekler ve çocukları ve gençleri ciddiye alırdı; her çocuğun iyi eğitim ve sağlık hizmeti alma imkanı olurdu; çocuklar şehir içinde özgürce ve güvenli biçimde hareket ederdi; daha çok yeşil alan, daha çok geri dönüşüm, daha az çöp olurdu; çocuklar yaşıtlarıyla daha fazla oyun oynayabilir, sosyalleşecek oyun ve spor alanları bulabilir, ebeveynleriyle daha çok vakit geçirebilirdi."

Çocuğun Kentsel Tasarıma Katılımı

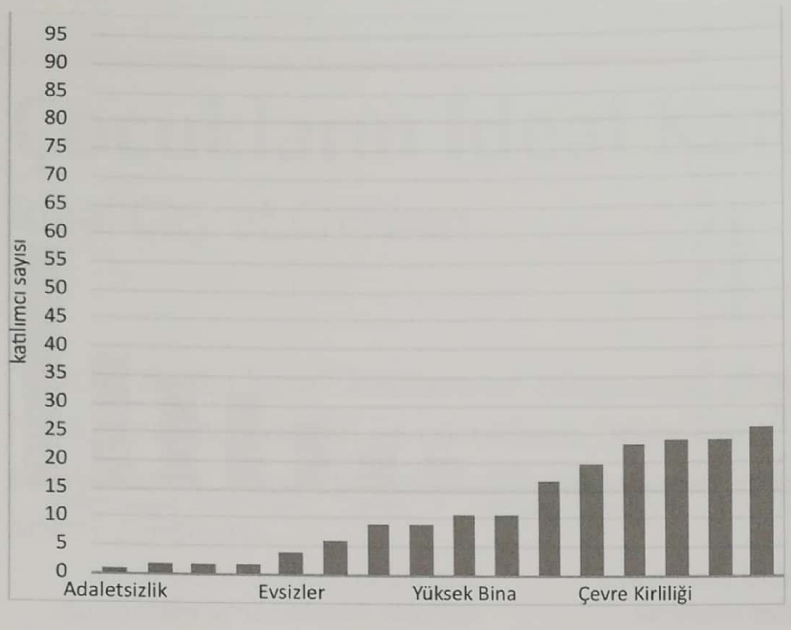
Çocuk katılımı konusunda geliştirilen yaklaşımlardan biri çocuğu "bekleme sürecindeki vatandaş" olarak görme eğilimidir. Buradaki kritik nokta çocuğu doğrudan "vatandaş" veya "birey" olarak değil; "potansiyel vatandaş / potansiyel birey" olarak kabul etme durumudur. Bu anlayışa göre çocuk gelecekte sahip olacağı "yetkin vatandaş" kimliğine erişmeden önce bir prova niteliğinde yetişkinlerin belirlediği sınırlar içerisinde katılım projelerine dahil olmaktadır.

Hart (1994), katılımla ilgili yapılan araştırmaların büyük bir bölümünde çocukların gerçek anlamda etkin hale gelmesine izin verilmediğini, bu süreci yetişkinlerin manipüle ettiğini ileri sürmektedir. Hart (1997)'ın, Arnstein (1969)'ın modelinden devşirerek oluşturduğu çocuk katılımı merdiveni, katılımcının etkinliğine göre farklı derecelerden oluşmaktadır. Buna göre günümüzde hayata geçirilen "çocuk katılımı" projelerinin büyük bir bölümü merdivenin alt basamaklarında kalan, katılımın olmaması durumunu ifade eden manipülatif, göstermeci etkinliklerden oluşurken; çok az bir bölümü çocuğu

Tablo 2. "Yaşadığım kentin olumlu yönleri". Table 2. "Positive aspects of the city I live in".

CamScanner ile tarandı

Tablo 3: "Yaşadığım kentin olumsuz yönleri".
Table 3. "Negative aspects of the city I live in".

gerçekten sürecin odağına yerleştiren ve onun fikirlerini önceleyen katılım projelerine dönüşebilmektedir.

Knowles-Yanez (2005), çocuğun toplumsal karar süreçlerine dahil edilmesinin; genç aktivizmi, kamusal katılım, çocuk hakları, deneysel eğitim ve sürdürülebilirlik kavramları ile birlikte düşünülmesi gerektiğini savunur. Çocukları planlama sürecine katmanın yararları arasında katılan bireyin kişisel ve entelektüel gelişimine sağladığı katkı, eğitim ortamında yaratılan sinerji ve yaratılan fikirlerin gerçeğe dönüştürülmesi için harcanan çaba ve toplumsal gelişimin oluşacağı bir alan ortaya çıkarma gibi faktörler sıralanabilir.

Gökmen (2013), Çocuk Dostu Şehir Girişimi'nin çocukların ve gençlerin gereksinimlerini yansıtmak ve tanıtmak üzere, yapılı çevreyi iyileştirmek için oluşturulan uygulanabilir yöntemleri desteklediğini vurgulamaktadır. Bu yöntemler arasında öne çıkanlar; tasarımda çocukların ve gençlerin katılımı, uygulanabilir sonuçların paylaşılması ve teşvik edilmesi, yerel yönetime ve bununla ilişkili planlama ilkelerine çocukların ve gençlerin erişebilirliğinin sağlanması olarak sıralanabilir.

Çocuk katılımı konusunda kritik noktalardan bir tanesi de çocuğun sosyo-ekonomik veya sosyo-kültürel herhangi bir ayrıma maruz kalmaksızın bu mekanizmalara dahil olabilmesi ve farklı altyapılardan gelen çocukların eşit biçimde temsil edilmesidir (Çakırer-Özservet, 2018). Çocukların ideal kenti sadece yetişkinlerin kurguladığı bir şehir olmadığı gibi, yalnızca kısıtlı bir çevreden gelen çocukların katılımıyla da şekillenemez. Olabildiğince geniş bir kitleyle dost olabilmesi hedeflenen kent, bu ölçüde geniş bir katılımcı yelpazesiyle tasarlanmalıdır.

Çocukların İdeal Kentsel Mekan Algısı Üzerine Atölye ve Anket Çalışması

UNICEF'in öncülüğünde gerçekleştirilen Çocuk Dostu Şehir Girişimi çerçevesinde pilot şehir olarak seçilen 12 kentten biri de Bursa'dır (Topsümer, Babacan, Baytekin, 2009). 2006 yılından beri sürdürülen çalışmalar kapsamında çocuğun kentle kurduğu aidiyet bağının kuvvetlendirilmesi hedeflenmektedir. Bu anlamda süregelen uygulamaların kullanıcıya ne ölçüde ulaştığı, kentsel algıyı nasıl etkilediği ve kentin çocuğa dost alternatifler sunma anlamında ne kadar zenginleştiğinin tespit edilmesi hedeflenen "çocuk dostu kent" kimliğinin teşkil edilmesi anlamında önem taşımaktadır.

Bu yazı kapsamında gerçekleştirilen çalışma, 10-11 yaş grubu çocuklarda kent algısının nasıl şekillendiğini, kentten beklentilerini, yaşadıkları çevreyle olan aidiyet ilişkilerini, yaşadıkları kent, ilçe ve mahalle ile ilgili memnuniyet düzeylerini, kentin kullanıcıları olarak karşılaştıkları sorunları ve olumlu yönleri, çocukların zihinlerindeki ideal kent algısını tespit etmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu çalışma kapsamında Bursa ili Nilüfer ilçesinde eğitim veren üçü özel ve biri devlet okulu olmak üzere toplam dört okulda atölye ve anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmaya toplam olarak 95 öğrenci katılmıştır. Nilüfer ilçesi, Bursa'nın batısında yer alan nispeten yeni bir yerleşim bölgesidir. Her okulda yaklaşık bir saat süren üç aşamalı bir atölye gerçekleştirilmiştir. İlk olarak kent, kenti oluşturan unsurlar, yerel yönetim ve görevleri, çocuk dostu kent kavramı, çocuk katılımıyla kentsel mekanda gerçekleştirilen proje örneklerini içeren yaklaşık 15-20 dakikalık bir sunum gerçekleştirilmiştir. Bunun ardından 20-25 dakika boyunca çocukların yaşadıkları çevreyle ilgili sorunları tartışıp kendilerini daha mutlu edecek bir kent yapısının nasıl olacağı ile ilgili fikirlerini paylaştıkları kısa bir forum gerçekleştirilmiştir. Son olarak çocukların yaşadıkları kent ve mahalle ile ilgili olumlu ve olumsuz buldukları yönleri, yaşamak istedikleri ideal kent yapısının niteliğini tespit etmeye yönelik bir anket çalışması yapılmıştır. Anket sorularına verilen cevaplar gruplandırılarak aşağıda yer alan grafikler oluşturulmuş, gerek bu grafikler, gerekse forum sırasında ortaya atılan fikirlere dayanılarak çalışmaya katılan çocukların kent algısına ve beklentilerine dair bir analiz gerçekleştirilmiştir.

Çocuklara ilk olarak kent kavramının kendilerinde neyi çağrıştırdığı sorusu yöneltilmiştir (Tablo 1). Buna göre katılımcılar kenti, yaşamlarını sürdürebilecekleri ve sosyal etkinliklerini gerçekleştirebilecekleri yapı stoğunun bulunduğu bir yerleşim alanı olarak tanımlamaktadır. Öncelikle bir barınma mekanı olarak tanımladıkları kentte, bunun yanı sıra önemsedikleri diğer etmenler sosyal ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri alternatif mekanların bulunması, tüm bu faaliyetlere rahatlıkla ulaşabilecekleri imkanların sunulması kentin en önemli nitelikleri olarak ön plana çıkmaktadır.

Katılımcılara yaşadıkları kentin, Bursa ve Nilüfer'in en sevdikleri, en olumlu buldukları yönleri sorulmuştur (Tablo 2). Verilen cevaplar büyük ölçüde kentin doğal kaynakları (ormanlar, deniz, dağ) üzerine yoğunlaşmıştır. Çocuklar kentte yaşadıkları için sahip oldukları sosyal imkanların yanı sıra kolaylıkla doğal çevreye erişebilmeyi önemli bir

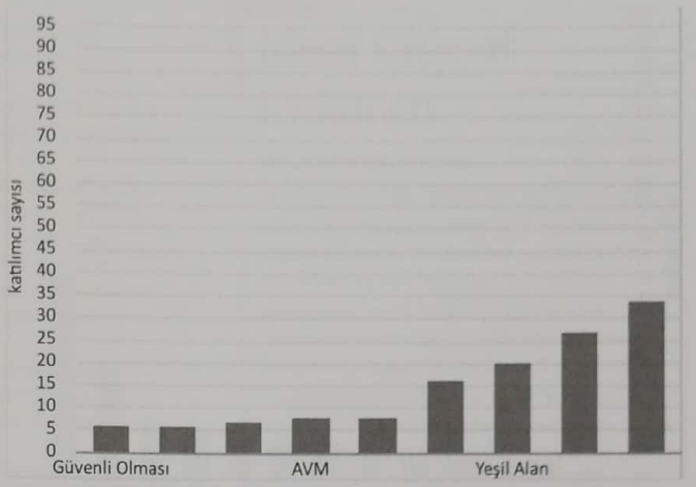
CamScanner ile tarandı

kazanım olarak görmektedir. Dolayısıyla kent içinde nefes alabilmeyi mümkün kılan, olabildiğince az el değmiş doğal rekreasyon alanlarını halkın kullanımına kazandırmak çocuk perspektifinden büyük önem taşımaktadır.

Bir diğer soruda katılımcılara yaşadıkları kentin, Bursa ve Nilüfer'in en sevmedikleri, en olumsuz buldukları yönleri sorulmuştur (Tablo 3). Bu soruya verilen cevaplar katılımcıların en fazla önemsedikleri sorunların yeşil alan eksikliği, trafik problemi, hava ve çevre kirliliği, sokak hayvanlarının iyi koşullarda yaşayamaması ve yaşam çevrelerindeki binaların yoğunluğu üzerine odaklandığını göstermektedir.

Katılımcılara yaşadıkları mahallenin olumlu buldukları özelliklerini sıralamaları istendiğinde (Tablo 4), yakın çevrelerinde parkların bulunması, sosyal imkanlara sahip olması, yeşil alanların bulunması ve evlerinin yakınında kolaylıkla erişebilecekleri marketlerin bulunmasını olumlu buldıklarını belirtmişlerdir. "Yakında market" bulunması ilginç görünse de bu yaş grubunda mahalle ölçeğinde kendi başlarına gitmelerine izin verilen, istedikleri gibi alışveriş yapabildikleri bir mekanın bulunması oldukça önemlidir. Dolayısıyla ebeveynlerinin müdahalesi olmadan ulaşabildikleri, belki de ilk bireysel alış-veriş deneyimini kazandıkları bu mekanlar onlar için önemli bir sosyalleşme aracına dönüşmektedir. Bu anlamda bakkal, market gibi küçük işletmelerin varlığı mahalle algısının oluşumu adına da önem kazanmaktadır.

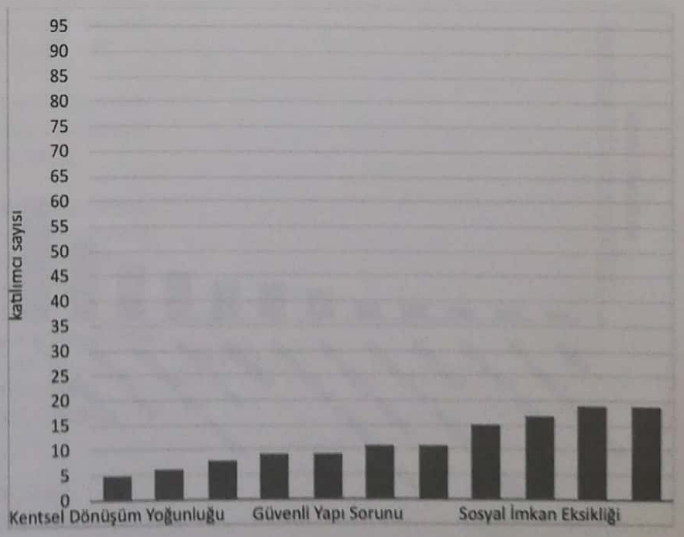
Katılımcılardan yaşadıkları mahallenin olumsuz buldukları özelliklerini sıralamaları istendiğinde (Tablo 5), yakın çevrelerindeki mevcut parkların sayı ve içerdiği oyun araçlarının nitelik anlamındaki eksikliğini, yeşil alan azlığını, sosyal imkanların eksikliğini, araç trafiği yoğunluğunu, çöp sorununu ve güvenlik eksikliğini ön plana çıkardıkları görülmektedir. Katılımcıların mahalleleriyle ilgili olumlu ve olumsuz buldukları özelliklerin bazılarının aynı olması çelişkili görünmektedir. Ancak katılımcılar ilçenin farklı bölgelerinde ikamet ettiği için hepsinin yaşadığı mahalleler aynı imkanlara sahip değildir. Çocuk bakış açısıyla yapılı çevrenin niteliğini belirleyen en önemli üç

Tablo 4: "Yaşadığım mahallenin olumlu yönleri".
Table 4. "Positive aspects of the neighborhood I live in".

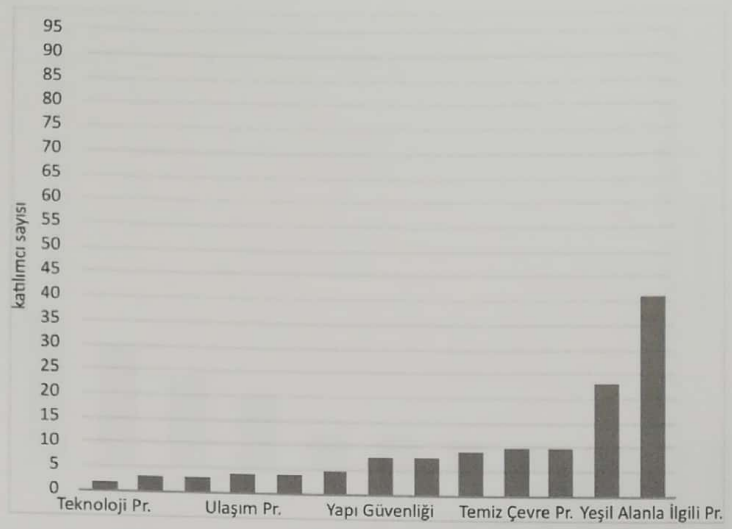
faktör oyun parkları, yeşil alanlar ve yararlanabilecekleri sosyal imkanlardır. Bu nedenle katılımcıların büyük bir bölümü mahallelerini değerlendirirken sayılan unsurların var olup olmaması üzerinden fikirlerini belirtmişlerdir. Ayrıca aynı katılımcının her iki soruya da olumlu ve olumsuz etmen olarak aynı cevabı verdiği örnekler de bulunmaktadır. Bu durum şu şekilde açıklanabilir: Kentin kullanıcısı olarak çocuklar yaşadıkları çevrenin gördükleri diğer birçok mahalleden üstün özelliklere sahip olduğunun bilincindedirler. Ancak açık alanla ilişki kurma ihtiyacındaki çocuk için sürekli olarak aynı mekanlarda bulunma zorunluluğu ve farklı alternatiflere sahip olamama durumu önemli bir sorun teşkil etmektedir. Çocukların çok daha zengin tecrübelere imkan tanıyan, dönüşebilen oyun alanlarına ve sahip oldukları doğal potansiyelle başlı başına bir oyun alanı olabilecek farklı topoğrafik nitelikler barındıran yeşil alanlara ihtiyaçları vardır. Güvenlik eksikliği, ailelerin çocuklarının sokağı ve açık alanı bireysel olarak kullanımına kısıtlamalar getirmesi nedeniyle önemli bir sorun olarak algılanmaktadır. Çocuklar, çevre kirliliği ve çöp sorununu da yaşadıkları çevrenin en önemli problemleri arasında görmektedir. Zira oluşan koku problemi bölgenin yaşam kalitesini düşürürken, bir yandan da çocuğun kentsel mekana karışabilmesi ve sokakta özgürce oynayabilmesi önünde bir engel teşkil etmektedir. Benzer biçimde yerleşim alanları içinde kalan yollarda ortaya çıkan yoğun trafik, araçların mahalle içerisindeki tüm boş alanları adeta otopark olarak kullanması önemli bir güvenlik sorunu teşkil etmekte ve çocukların mahalle içindeki yaya ulaşımına sekte vurmaktadır.

Çocukların yerel yönetimde söz sahibi olsalar yapacakları ilk şeyin ne olacağı sorusuna verdikleri cevaplar ile ideal kent tanımı içinde yer alan unsurlar paralellik göstermektedir (Tablo 6, Tablo 7). Bir

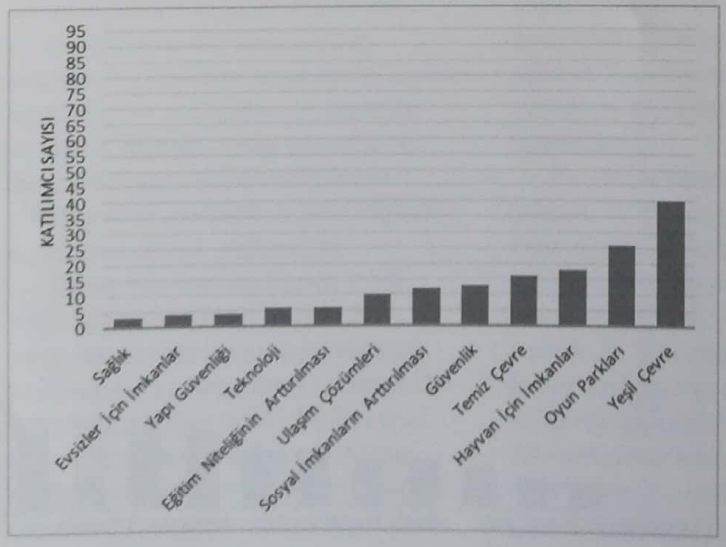
Tablo 5: "Yaşadığım mahallenin olumsuz yönleri".
Table 5. "Negative aspects of the neighborhood I live in".

CamScanner ile tarandı

Tablo 6. "Belediye başkanı olsam yapacağım ilk şey".
Table 6."The first thing I would do if I was mayor".

başka deyişle, yerel yönetimde söz sahibi olmaları durumunda gerçekleştirecekleri projeler şehirlerini ideal kent profiline ulaştırmak için mutlaka göz önünde bulundurmaları gereken unsurlar üzerinden şekillenmektedir. Çocuk gözüyle ideal bir kent; yeşil, nefes alabilen temiz bir çevreye sahip, yeşil alanın aktif olarak kullanıldığı ve kent yaşamına dahil edildiği, benzer biçimde hayvanların da denetimli olarak kentsel yaşam içerisinde var olabildiği, farklı yaş grupları için alternatifler sunan zengin içerikli oyun parkları içeren, güvenlik endişesi yaşamadan sosyal hayata dahil oldukları, yaya ve bisiklet yollarının da geliştirilmesi ile çocukların özgürce kent içindeki mobilitelerini sağladıkları bir bütün olarak ifade edilmektedir. Bu soruya verilen yanıtlar ve sözlü ifadeleri katılımcı çocukların teknolojik gelişmelerin kent yaşamına adapte edilmesini önemsediklerini göstermektedir. Sosyal medya ve dijital aplikasyonların ortak kullanımıyla kent yaşamına ve yönetimine katılmak, çocukların seslerini duyurabilmek ve kente dair somut uygulamalar yapabilmek adına önemsedikleri bir nokta olarak karşımıza çıkmaktadır. Karbon salınımını azaltacak ve somut biçimde hayatlarına yansıyacak yani teneffüs ettikleri havanın temizlenmesini sağlayarak yaşam kalitelerini artıracak uygulamalar çocukların önem verdikleri bir diğer konudur. Fabrika bacalarına filtre takılarak doğaya saldıkları zehirli gazların kontrol altına alınması, elektrikli araç kullanımının teşvik edilerek yaygınlaştırılması ve bu sayede fosil yakıtların daha az kullanılması, kent sakinlerinin bazı ödül uygulamaları ile atıklarını geri dönüşüme kazandırma konusunda teşvik edilmesi ve evsel atıkların kamusal mekana bırakılması konusunda daha duyarlı hale getirilmeleri bu konuda sundukları çözüm önerileri arasında yer almaktadır.

Tablo 7. "Kentimde mutlaka olmasını istediklerim".
Table 7. "What I absolutely want in my city".

Sonuç ve Öneriler

10-11 yaş arası çocukların kent ve mahalleleriyle ilgili memnuniyet düzeylerini ve beklentilerini tespit etmek amacıyla yapılan bu çalışma sonucunda, çocukların kendilerini kentin önemsenen bir parçası olarak görebilmeleri ve çocukların yaşamaktan mutluluk duyacağı, çocuk dostu bir kent oluşturulabilmesi adına aşağıda sıralanan öneriler ortaya konmuştur.

Kentsel doku içine nüfuz eden, çocukların rahatlıkla erişebildiği yeşil bir çevre çocukların en önde gelen talebi olarak öne çıkmaktadır. Yeşil alanlar yalnızca kente nefes aldıran parklar, bahçeler olarak değil, topoğrafik nitelikleri ile çocuklara oyun imkanı sunan ve suni oyuncaklar yerine doğanın kendisini oyun aracı olarak kullanmalarına imkan tanıyan kentsel mekanlar olarak çocuğun gündelik yaşamına katılabilirler. Bu nedenle yeşil alanın, çocuğun gün içinde rahatlıkla erişimine uygun biçimde yaşam alanlarına yakın ve güvenliği sağlanmış biçimde kente kazandırılması gerekmektedir. Açık alanla ilişki kurma ihtiyacındaki çocuk için sürekli olarak aynı mekanlarda bulunma zorunluluğu ve farklı alternatiflere sahip olamama durumu önemli bir sorun teşkil etmektedir. Standart oyun araçlarıyla donatılmış parklar kısıtlı ve rutin oyun olanakları sunarken, yalnızca sınırlı bir yaş grubuna hitap etmektedir. 10-11 yaş arası çocukların mevcut oyun parklarıyla ilişkili en büyük şikayeti, oyun araçlarının daha küçük yaş grubuna yönelik olmasıdır. Söz konusu yaş grubundaki çocuklar ise bu klişeleşmiş oyun araçlarıyla oynamaktan zevk almamaktadır. Dolayısıyla daha yenilikçi, bedensel ve zihinsel yeteneklerini daha verimli kullanabilecekleri oyun parkı tasarımları katılımcıların öncelikli talepleri arasındadır. Bu anlamda oyun parkı tasarımları yapılırken tasarım kararlarını oyun parkının kullanıcısı olacak çocukların katılımıyla oluşturmak yararlı olacaktır. Bu durum çocukların kentle kurduğu bağı ve aidiyet ilişkisini de kuvvetlendirecektir.

Çocukların sokağa karışamaması ve kentsel mekandan kopmalarının başta gelen nedenlerinden biri de sokağın tekinsiz, güvensiz bir mekan olarak algılanması ve ailelerin çocuklarını bu doğrultuda yönlendirmesi olarak tespit edilmiştir. Bu nedenle özellikle yerleşim alanlarında trafiğin kontrollü hale

CamScanner ile tarandı

getirilmesi, yaya ve bisiklet ulaşımının desteklenmesi, trafik yoğunluğunun göreceli olarak az olduğu zamanlarda yayalaştırılmış sokak uygulamalarının yapılması ve alternatif yolların araç trafiği için kullanılması (zaman odaklı yönetim) mahalle kültürünün yeniden canlandırılmasına katkı sağlayacaktır. Hafta sonları yerleşim yerlerindeki bazı sokakların trafiğe kapatılıp, oyun sokağı, şenlik alanı vb. gibi mahalle sakinlerini bir araya getirecek aktiviteler için kullanılması yurt dışında da hayata geçirilen ve olumlu sonuçlar veren, vatandaşların memnuniyetini artıran uygulamalardır. Araçların mahallelerde kaldırımlara ve tüm boş alanlara (kentsel nişler) parklanması çocukların emniyetli biçimde sokaklarda yürümesine ve yakın çevrelerinde arkadaşlarıyla oyun oynayabilecekleri alanlar bulabilmelerine engel olmaktadır. Bu nedenle araçların, bireyin yaşamını ve kenti kullanımını kısıtlar hale gelmesi denetim altına alınmalıdır.

"Kentsel niş" olarak tanımlayabileceğimiz mahalle ve kentsel doku içerisindeki boş, tanımsız arsalar asgari müdahalelerle nitelikli mekanlar haline getirilip ortak yaşama dahil edilebilir. Yerel yönetimlerin desteğiyle, mahalle sakinlerinin katılımıyla, mahalle komiteleri üzerinden organize edilen kısa süreli, imece usulü gerçekleştirilen kompakt atölyelerle "tekinsiz" olarak nitelenen bu tür atıl alanlar nitelikli mekanlara dönüştürülebilir.

Katılımcı çocukların büyük bir bölümü teknolojik gelişmelerin kent yaşamına adapte edilmesini önemsemektedir. Sosyal medya ve dijital aplikasyonların ortak kullanımıyla kent yaşamına ve yönetimine katılmak, çocukların seslerini duyurabilmek ve kente dair somut uygulamalar yapabilmek adına talep ettikleri bir konudur. Bu medya araçlarının ve platformlarının doğru kullanımı katılımcı vatandaş profilini etkin biçimde oluşturma potansiyeline sahip niteliktedir.

Yukarıda sıralanan öneriler hayata geçirildiği takdirde, şehirlerimiz yalnızca çocuklarla değil tüm kentlilerle dost hale gelecektir. Çocukların ideal kenti, içinde yaşayan tüm bireylerin ihtiyaçlarını karşılayan ve mekansal memnuniyetlerini artıran şehirler olarak tanımlanabilir.

Kaynaklar

- Arnstein, S.R. (1969). A Ladder of Citizen Participation, Journal of the American Institute of Planners, 35 (4), 216-224.
- Barre, F. (1984). Çocuk ve Mekan ya da Yitirilmiş Kent, (Çev: Murat Güvenç), Mimarlık Dergisi, 9(84), (14-17).
- CFCI (Child Friendly Cities Initiative)(2019). Our cities. Our Lives. Our Future, Child Friendly Cities Child & Youth Manifesto, Child Friendly Cities Summit in Cologne: 18.10.2019 (Erişim Tarihi: 01.02.2020) https://s25924.pcdn.co/wp-content/uploads/2019/10/CFCI-Child-and-Youth-Manifesto-FINAL.pdf
- Çakırer-Özservet, Y. (2016). Çocuklar İçin Katılımcı Yerel Yönetimler. E. Erbay (Ed.), Çocuk Katılımı (içinde) (91-123), Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Çakırer-Özservet, Y. (2018). Çocuğa Yerelden Bakmak ve Çocuğu Yerele Katabilmek, (içinde) Beyond.İstanbul - Mekanda Adalet ve Çocuk, 1(2), 71-75.
- Gökmen, H. S. (2013). Çocuk Dostu Kent Üzerine Stratejiler, TMMOB 2. İzmir Kent Sempozyumu Bildiri Kitabı, (ss:821-829), TMMOB Mimarlar Odası İzmir Şubesi, 28-30 Kasım.
- Gökmen, H., & Taşçı, B. G. (2016). Children's Views About Child Friendly City: A Case Study from Izmir, Megaron, 11(4), 469–482.
- Haikkola, L. ve Horelli, L. (2004) Interpretations of Environmental Childfriendliness in a Neighbourhood of Helsinki, L. Horelli ve M. Prezza (Ed.) Child-Friendly Environments: Approaches and Lessons (içinde) Espoo, Finlandiya: Helsinki University of Technology, Centre for Urban and Regional Studies.
- Hart, R.A. (1994). Children's Role in Primary Environmental Care, Childhood, 2 (1/2), 92-102.
- Hart, R. A. (1997). Children's Participation: The Theory and Practise of Involving Young Citizens in Community Development and Environmental Care. London: Earthscan Publishing.
- Knowles-Yanez, K. L. (2005). Children's Participation in Planning Processes, Journal of Planning Literature, 20:3, 3-14.
- Potuk Pekküçükşen, Ş , Oktay, E . (2017). Çocuk Odaklı Yerel Politikalar ve Parka Hapsedilmiş Çocukluk, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 14 (40) , 309-318.
- Sutton, S.E. ve Kemp, S.P. (2002). Children as Partners in Neighborhood Placemaking: Lessons from Intergenerational Design Charettes, Journal of Environmental Psychology, 22, 171-189.
- Topsümer, F., Aktaş, E., & Baytekin, E.P. (2009). Şehir ve Çocuk, Çocuk Dostu Şehir Girişiminin Şehir İmajına Katkısı, İletişim Fakültesi Dergisi, S:35, 5-20.
- UNICEF. (1989). Çocuk Haklarına Dair Sözleşme. (Erişim: 8 Haziran 2013), http://www.cocukhaklari.gov.tr/condocs//mevzuat/cocuk_haklari_sozlesmesi.pdf
- UNICEF. (2004). Building Child Friendly Cities A Framework for Action. Florence: UNICEF Innocenti, International Secretariat for Child Friendly Cities, Erişim: 15 Eylül 2013, http://www.unicef.de/blob/23352/ad5bb58279edc53 26ee6df29d5357933/-building-child-friendlycities---a-framework-for-action--data.pdf
- URL-1: http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist (Erişim Tarihi: 11.02.2020)

***Sebla Arın Ensarioğlu, Dr. Öğr. Üyesi**
Bursa Uludağ Üniversitesi Mimarlık Fakültesi

Ideal City of Children

SEBLA ARIN ENSARİOĞLU

» Being one of the largest user groups of urban space, children cannot participate in urban design process generally. The presence and perspective of children are only reflected to school and playground design, which are perceived as "children's spaces", but broadly ignored when it comes to the design of other urban spaces. This situation weakens child's sense of belonging to the city, meanwhile reduces spatial satisfaction. In the scope of this essay, frame of the notion of "child friendly city" is drawn and children's right on participation in urban design is emphasized. Also, there is a review of a research which is carried out in order to find out the "ideal city" image of children, the complaints about present cities they are living in and their expectations from an ideal city. Finally, the data collected from this research is analyzed and suggestions are made on improving cities for making them ideal for children.

CamScanner ile tarandı